

DAROVITOST I DAR ŽIVOTA

ELVIS RAŽOV
ANTONIA MIOČIĆ
Teološko-katehetski odjel
Sveučilište u Zadru

UDK 27-185
DOI: 10.15291/magistra.1459
Prethodno priopćenje

Primljeno: 13.12.2017.

Prihvaćeno: 5.3.2018.

Članak se bavi problematikom darovitosti i dara života. Apsolutna pretpostavka svake darovitosti je sam život. Pitanje je kako razumjeti sam ljudski život i njegovo porijeklo te koje su posljedice takvog razumijevanja ljudskog života na stvarnost darovitosti, njezino prihvatanje i realizaciju.

U članku će biti riječ o nastanku života kojeg možemo općenito razumjeti na tri načina: 1) kao posljedicu slučajnog evolucijskog procesa bez ikakvog cilja i svrhe; 2) kao posljedicu vlastitog samostvaranja (sui generis) i 3) kao posljedicu nakane inteligentnog bića da se iz obilja svoga života po ljubavi daruje svome stvorenju s ciljem postignuća punoga, smislenog i sretnog života. Drugu mogućnost moramo odbaciti kao nerealnu, a treću izabiremo kao onu koja omogućuje najbolju realizaciju pojedinih nadprosječnih sposobnosti.

U članku ćemo naglasiti da Isusova prispodoba o talentima nameće obvezu darovanih da potpuno iskoriste svoje talente prema veličini primljenog dara. Zakopati talent u zemlju znači ne poštovati darovatelja i ne ostvariti sve svoje potencijale. Naime, Pavlov govor o karizmama otkriva smisao dara kao služenja dobru drugih i zajednice u cjelini, a ne samo osobne realizacije. Ako je čovjek od sebe ili produkt slučaja nema nikakve odgovornosti prema svojoj darovitosti, ništa ne mora, nema nikakve obveze, nikakve dužnosti jer sa svojim može raspolagati kako hoće dotle da dar može i uništiti. Život kao dar i ostvarenje života kroz darivanje ima svoje temeljno uporište u Bogu samome koji je trojstvena relacija ljubavi, darivanja i zajedništva (caritas, donum et communio).

Ključne riječi: život, dar, talenti, karizme, odgovornost, ostvarenje, Isus

UVOD

Pojam darovitosti i svi pokušaji definiranja toga pojma pokazuju svu kompleksnost problematike shvaćanja darovitosti koja obuhvaća inteligenciju kao ljudsku sposobnost snalaženja u različitim tipovima problema, produktivnu kreativnu sposobnost i interakciju visoko razvijenih sposobnosti (Adžić 2011: 171-184).

Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika pojam darovitosti definira kao “sklop osobina koje učeniku omogućavaju trajno postignuće natprosječnih rezultata u jednom ili više područja ljudske djelatnosti, a uvjetovano je visokim stupnjem razvijenosti pojedinih sposobnosti, osobnom motivacijom i izvanjskim poticanjem. Darovitost je spoj triju osnovnih skupina, osobina: natprosječnih općih ili specifičnih sposobnosti, motivacije i visokog stupnja kreativnosti.” (NN, 1990, 173 prema Adžić 2011: 171-184) Prema istom *Pravilniku* darovitost nalazimo u različitim područjima sposobnosti od kojih *Pravilnik* spominje: opće intelektualne, kreativne, u pojedinim znanstvenim i nastavnim područjima, socijalne i rukovodne, u pojedinim umjetničkim područjima i psihomotorne (NN, 1990, 173 prema Adžić 2011: 171-184).

U ovom radu nećemo se baviti konkretnim značenjem, razumijevanjem i realizacijom pojedinih nadprosječnih sposobnosti koje se definiraju pojmom darovitosti već apsolutnom pretpostavkom svake darovitosti koja je sama njezin nositelj, a to je sam život. Točnije, kako razumjeti sam ljudski život i njegovo podrijetlo te koje su posljedice takvog razumijevanja ljudskog života na stvarnost darovitosti, njezino prihvaćanje i realizaciju.

1. SHVAĆANJE DAROVITOSTI U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

Sama riječ darovitost govori o nekoj nadprosječnoj općoj ili posebnoj sposobnosti kao daru, a dar podrazumijeva darivatelja (inteligentno i osobno biće), nakanu, svrhu i obvezu realizacije dara koja mora biti u skladu s nakanom darivatelja. Iz svakodnevnog iskustva znamo da se dar ne smije uništiti, prodati ili koristiti u svrhu koja bi bila protivna nakani darivatelja. Ljudi daruju one koje vole, a oni koji su voljeni i iz toga razloga darivani, znaju da se dar treba čuvati kao nešto dragocjeno, kao spomen na darovatelja ili uzvrat ljubavi prema darovatelju.

2. PODRIJETLO I DOSTOJANSTVO ŽIVOTA

Nastanak života možemo općenito razumjeti na tri načina: 1) kao posljedicu slučajnog evolucijskog procesa bez ikakvog, unaprijed zadanog, cilja i svrhe, 2) kao posljedicu vlastitog samostvaranja (*sui generis*) i 3) kao posljedicu nakane inteligentnog bića da se iz obilja svoga života po ljubavi daruje svome stvorenju s ciljem postignuća punog, smislenog i sretnog života. Drugu mogućnost moramo odbaciti kao nerealnu, a treću izabiremo kao onu za koju nam se čini da omogućuje najbolju realizaciju pojedinih nadprosječnih sposobnosti.

U dokumentu Kongregacije za nauk vjere, *Donum Vitae*, koji govori o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja, kaže se da ljudska osoba ima zapravo svoje ishodište u darivanju, da je plod ljubavi svojih roditelja te nije proizvod tehničkog, medicinskog ili biološkog zahvata jer ne može biti predmet znanstvene tehnologije, ne podliježe uvjetovanostima tehničke uspješnosti koja se vrednuje mjerilima kontrole i gospodarenja (DV 41).

3. ŽIVOT KAO DAR PREMA KNJIZI POSTANKA

Kako bismo razumjeli prethodnu tvrdnju, vratimo se na početak, na Knjigu Postanka. Naime, zapazit ćemo da se čovjek po nečemu izdvaja od svih ostalih stvorenja. Osim toga što je vrhunac Božjeg stvaranja i što je sve stvoreno radi njege, da njemu služi, na slavu Stvoritelja, jedino u čovjeka kao svoje stvorenje Bog udahnuje svoj dah, *ruah*, duh. Sva ostala stvorenja su stvorena riječju, jedino je čovjek stvoren po riječi i Duhu.

3.1. Stvoren na sliku Božju

U prvom izvještaju o stvaranju čitamo, "I reče Bog: 'Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci – svoj zemlji – i svim gmizavcima što puze po zemlji!' Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (Post 1, 26-27). Naš prijevod na hrvatski kao i prijevod na grčki ne odražava potpuno hebrejski original. Hebrejska riječ **אֱלֹהִים** (*elohim*), za razliku od grčke **θεός** i hrvatske *Bog*, izražava pluralnu formu božanskog imena, što je u hrvatskom vidljivo tek u sljedećoj riječi *načinimo*. *Načinimo* (heb. **נִצְּחֵם**, *na'āšeh* – prvo lice množine imperfekta u *galu*) i *na svoju sliku* (heb. **בְּצַלְמִי**, *b'cālmēnū* – sadrži sufiks **נִי** koji

označava prvo lice množine) pokazuje da Elohim govori o sebi i o nekom drugom biću ili bićima. Takve primjere nalazimo i na drugim mjestima u Svetom pismu (Post 3, 22; 11,7; Iz 6,8; 41,22). Crkveni oci suglasni su o tome da ta pluralnost izravno pokazuje Božje Trojstvo, Oca, Sina i Duha Svetoga, a različiti moderni komentatori Biblije tu pluralnost tumače kao *pluralis majestatis* odnosno kao superlativni oblik božanske moći i postojanja u kojem božanske moći nisu samo atribucije nego hipostaze koje će se kasnije u povijesti spasenja objaviti kao osobe Trojstva. Neki drugi tvrde da Bog govori Sebi tako da su subjekt i objekt identični što je protivno mnogim mjestima u Bibliji u kojima se singularna forma koristi za opisivanje Božjih djela (npr. Post 2,18; Ps 12, Iz 33,10). Filon je držao da takav način govora predstavlja Božje obraćanje anđelima kako sugeriraju neka mjesta u Svetom pismu, 1 Kr 22, 19; Ps 89,8; Dn 10,1. Ipak, na tim mjestima se ne govori o tome da bi anđeli sudjelovali u stvaranju čovjeka. Štoviše, na drugim mjestima u Pismu nalazimo da Bog sam, bez anđela, stvara svijet (npr. Post, 2,7.22; Iz 40,13; 44,24). Osim toga, jasno je iz Biblije da je čovjek stvoren samo na sliku Bogu, a ne na sliku anđela (1 Kor 11,7; Jak 3,9) (Sungenis 2009: 14).

“Množina (“načinimo”) uglavnom se tumači kao deliberativni plural, odnosno kao izraz Božjeg odlučivanja o stvaranju čovjeka. Čovjek je, tako, za razliku od ostalih stvorenja, plod posebne Božje odluke. Deliberativni plural u Bibliji rijetko susrećemo (Post 11,7; Pj 1,11; 2 Sam 24,14), ali kontekst Post 1,1 – 2,4a sugerira da je ovo jedan od tih rijetkih primjera.” (Velčić 2012: 535)

Stvaranje čovjeka proizlazi iz “misaonog procesa” unutar Trojedinoga Boga koji rezultira posebnom odlukom da, za razliku od drugih stvorenja, Bog stvara čovjeka slobodno i sa svrhom da bude njegova slika te da poput Njega gospodari svim stvorovima. Čovjek je stoga “promišljeno”, željeno i slobodno stvoreno biće s božanskom svrhom.

3.2. *Dahom udahnuje sebe u čovjeka*

U drugom izvještaju o stvaranju kaže se: “Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša” (Post 2, 7).

Dah života (nišmat hajjim) ne znači ovdje slijed stvaranja po kojem bi Bog najprije stvorio tijelo, a onda nakon toga stvarao dušu, već je to istovremeni Božji čin stvaranja čovjeka. *Dah života* je opći izraz koji označava davanje života koje rezultira “dahom” živih bića, bilo ljudskih bilo životinjskih (usp. Post 1,30; 2,19; 6,17; 7,15.22; 1 Kr 17,17; Iz 57,16). U knjizi Postanka 1,30 nalazimo izraz “živa

duša” dok u Post 6,17; 7,15 i 7,22 imamo “duh ili dah života”. Izraz *živa duša* (*nefeš hajjah*) može se također općenito primijeniti i na životinje. On se ne odnosi samo na dušu, nego na cijelog čovjeka ukoliko je živo biće; ne označava različitost ljudskog duha od duše i tijela. Prema tome, *nefeš* je istovjetan *nešemah* (usp. Jš 10,32.40). U svjetlu te fluidnosti hebrejskih riječi, razlika između čovjeka i životinja, prema biblijskom izvještaju iz Postanka 1 – 2, nalazi se u činjenici da Bog Adamu u nosnice udahne dah života, što nije slučaj kod stvaranja životinja. To implicira da čovjekov *nefeš* ima sliku Božju (*imago Dei*) i karakter vječnosti, što životinje nemaju (usp. Ps 104, 29 – 30; Iz 42,5; Job 33,4; 34,14 – 15; Ps 146,4; Prop 12,7; 1 Kor 5,5; 15,45; 1 Sol 5,23; Rim 8,16) (Sungenis 2009: 21-22).

„Biblija ne poznaje razdvojenost duše i tijela, u smislu grčke misli, ne poznaje ‘lijepu dušu’ koja je sapeta u tijelu. Za Bibliju je duša život tijela. Duša i tijelo nisu dva dijela, već samo dva vidika jedne te iste stvarnosti i nepodjeljivosti ljudske naravi. Tijelo, duša, srce, duh, razum, svijest... uvijek u Bibliji označuju cijelog čovjeka. Sveto pismo ne govori o besmrtnosti duše, već o smislu i o značenju života i smrti. Čitav čovjek je sretan, čitav čovjek umire. Duša nije ‘dio’ koji bi zajedno s tijelom tvorio ljudsko biće, ona je oznaka za čitava čovjeka ukoliko ga oživljava duh života. Za grčkog mislioca duša je ‘samosvojno načelo što postoji neovisno o tijelu’, izvor života; za biblijskog pisca je duša, dah, neodvojiva od tijela, označuje način na koji se konkretan život očituje u čovjeku, znak života. Izvor života je, naime, samo Jahve, Jahvin duh u nama.” (Tomić 1975: 158)

Iz ova dva Izvještaja o stvaranju vidljivo je da je samo čovjek stvoren na sliku Božju, da je samo on *imago Dei*, da je bogolik, božanski te da je stvoren na način da je Bog udahnuo sebe u njegovo biće. Možemo stoga reći da čovjek zapravo nije stvorenje u smislu manufakture, rukotvorine, da nije nastao manipulacijom u doslovnom smislu te riječi, nego da je stvoren sebedarjem, Božjim darivanjem svoga božanskog bića čovjeku, jer Bog doslovno sebe udahnuje u čovjeka. Ljudski život je plod Božjeg darivanja sebe čovjeku.

4. OBJAVA CJELOVITOG I POTPUNOG SEBEDARJA U ISUSU KRISTU

U objavi Isusa Krista kojom se potpuno otkriva nutrina božanskog bića spoznajemo da Božje *sebedarje* nije djelomično nego potpuno. U svom otkupiteljskom djelu, Bog daje svoga Jedinorođenoga Sina kao otkupninu za mnoge. “Uistinu,

Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u nje ga vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni" (Iv 3, 16). "Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje. Vi ste prijatelji moji..." (Iv 15, 13-14) Isus kaže da im priopćuje sve što je čuo od Oca svojega. Bog im se potpuno komunicira ništa ne skrivajući. Bogočovjek Isus Krist predaje svoj život u ruke grešničke za spasenje ljudskog života. Bog ljudima ne daruje stvari, predmete, posjede, nego daruje sebe, svoje biće i to ne djelomično nego cjelovito, daruje svega sebe. Potpuno se daruje, sve do smrti, smrti na križu.

U poslanici Kološanima (1, 14) Pavao nam za Isusa Krista jasno govori: „(...) u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha.“ Njegovo polaganje života za svoje prijatelje, za nas, jest novo stvaranje u Kristu, u kojem „vidljivi svijet što ga Bog stvori za čovjeka (...) iznova zadobiva izvornu vezu sa samim božanskim izvorom Mudrosti i Ljubavi.“ (RH 8) Čovjek koji je jednom u svojoj slobodi odabrao grijeh, i tako postao slab – ranjen tim istim grijehom, koji je sa sobom donio posljedicu smrti – činom otkupljenja ponovo zadobiva milost, i otvoren put prema Ocu, Stvoritelju. Otkupljenje je novo stvaranje, sebedarje, nezasluženi dar. Sam Krist, dolaskom na svijet, uzevši našu narav i postavši jedan od nas, u svemu nam sličan osim u grijehu, podiže ono palo i *oštećeno* dostojanstvo natrag na razinu Božjeg djeteta (GS 22). Njegovom smrću mi smo otkupljeni, Njegovim uskrsnućem primamo dah života kao na novo stvoreni.

Razmatrajući taj čin novog stvaranja kao dar, Pavao nam obrazlaže: „s darom nije kao s grijehom. Jer ako su grijehom jednoga mnogi umrli, mnogo se obilatije na sve razlila milost Božja, milost darovana u jednom čovjeku, Isusu Kristu.“ (Rim 5, 15) Grijeh prvog čovjeka, zloupotrebom dara slobode, svima nakon sebe je donio osudu, smrt.

5. IMAGO DEI I IMITATIO DEI U SUDARIVANJU ŽIVOTA

Budući da je čovjek pozvan nastaviti djelo Božjeg stvaranja i sudjelovati u darivanju ljudskog života, on je kao *imago Dei* pozvan na *imitatio Dei*. Onaj koji je bogolik, božanski, pozvan je ponašati se na božanski način kako bi potvrdio, pa i premašio sebe. Opet treba reći da čovjek ne reproducira svoju vrstu nego sebedarivanjem sudjeluje u ostvarivanju novoga života.

Novi život nije posljedica prava supružnika, nečega što jedno drugome duguju niti se može promatrati kao predmet njihova vlasništva, nego je to dar, najdragoc

cjeniji i najnezasluženi dar njihova bračnog sjedinjenja i svjedočanstvo njihova uzajamnog darivanja. U skladu je s naravi i dostojanstvom braka da dijete ima pravo biti plod specifičnog čina bračne ljubavi svojih roditelja u kojem se oni cjelovito i posvema jedno drugome daruju (DV 49).

Kao što Bog stvara čovjeka darujući mu se, tako i supružnici sudjeluju u darivanju života međusobnim cjelovitim i potpunim darivanjem sebe, u duhovnom, duševnom i tjelesnom smislu. Stoga rađanje novoga života ne može biti aseksualno, netjelesno, jer bi time bilo protivno zakonu darivanja koje traži cjelovitost i potpunost što bi vrijeđalo ljudsko dostojanstvo te svodilo ljudski život na predmet kojim se može manipulirati. Iz svega rečenog je jasna neprihvatljivost bilo kojeg umjetnog i manipulativnog stvaranja ljudskog života koji bi isključivao potpuno darivanje bračnih drugova. Umjesto ekstatičnog sjedinjenja koje je posljedica potpunog darivanja drugome, imali bismo egoistično manipuliranje protivno naravi i dostojanstvu ljudskog života.

6. OBITELJ KAO ŠKOLA SEBEDARJA

Čovjek je stvaranjem slika Božja i na sličan način sudjeluje u darivanju života. „Ta sličnost jasno pokazuje da čovjek - na zemlji jedino stvorenje koje je Bog htio radi njega samoga - ne može potpuno naći samoga sebe osim po iskrenom darivanju samoga sebe.” (GS 24) Ovdje nam se otkriva zakon svrhovitog, smislenog i sretnog života. Čovjek je darovano biće te se jedino može ostvariti po darivanju najprije svome Stvoritelju, a onda drugome čovjeku. Kako kaže sv. Augustin: „Za sebe si nas stvorio, i nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi.” (*Ispovijesti*, I, 1). No, konkretni put darivanja polazi od čovjeka kako ističe sv. Ivan: „Rekne li tko: ‘Ljubim Boga’, a mrzi brata svog, lažac je. Jer tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti.” (1 Iv 4, 20).

Prva i osnovna škola darivanja je obitelj kao društvena zajednica ljubavi koja u sebedarju nalazi zakon koji je vodi i omogućuje joj da raste. „Sebedarje koje nadihnuje ljubav među bračnim drugovima jest uzor i mjerilo onoga što se mora ostvariti u odnosima među braćom i sestrama i među različitim naraštajima koji zajedno žive u obitelji. Zajedništvo i udioništvo koje se svednevice živi u obiteljskom domu, u radosnim i teškim trenucima, jest najkonkretnija i najdjelotvornija pedagogija za djelatno, odgovorno i plodno uključivanje djece u najširi okvir društva.” (FC 37)

7. TALENTI KAO DAROVI

Tek iz darovanosti kao temeljne odrednice ljudskog života moguće je cjelovito shvatiti i valjano upotrijebiti talente kao pojedine nadprosječne sposobnosti čovjeka. Isusova prisposoba o talentima iz Matejeva evanđelja (Mt 25, 14-30) i prisposoba o mnama iz Lukina evanđelja (Lk 19, 11-27) daje nam neke temeljne smjernice. Prvo, čovjek nije gospodar svojih talenata nego poslužitelj. Talenti su mu darovani, ali ne na čuvanje, nego da ih realizira barem dvostruko. Drugo, nisu svi jednako talentirani i talenti su različiti. Prvi je primio pet talenata, drugi dva, a treći jedan. Treće, gospodar je otputovao, ostavio je poslužiteljima slobodu u raspolaganju sa svojim talentima, nije dosadni tutor koji im puše za vratom. Četvrto, darovani talenti ne mogu služiti sebičnim ciljevima služitelja nego prije svega svrsi gospodara koji im je ostavio talente. Peto, premda su darovi različiti, potrebno je uložiti jednaki napor prema broju talenata. I upravo taj parametar će biti važan za krajnju gospodarevu prosudbu valjanosti njegova sluga. Onaj koji je primio pet, donio je novih pet. Onaj koji je primio dva, stekao je nova dva. Obojica, premda s različitim darovima i različitim rezultatima, primili su istu nagradu jer su uložili jednak trud adekvatan njihovim talentima. Odgovornost svakog pojedinog nije u količini darova ili talenata nego u odgovarajućem radu i trudu prema mjeri vlastite sposobnosti. Kome je više dano od njega će se više tražiti (usp. Lk 12, 48). Treći sluga nije uložio nikakav trud, nego je zakopao svoj talent. Nije bio kadar barem položiti svoje talent u banku kako bi gospodar mogao svoje dobiti natrag s kamatama. Svoj nerad opravdava strahom od gospodara u kojeg projicira sebe, te ga predstavlja kao izrabljivača i nepravednika. Onaj koji svoje talente nije oplodio, za svoj neuspjeh optužuje druge i svugdje nalazi krivca osim u sebi. Slijedi stoga interesantan epilog. Gospodar zapovijeda svojim slugama: „Uzmite stoga od njega talenat i podajte onomu koji ih ima deset. Doista, onomu koji ima još će se dati, neka ima u izobilju, a od onoga koji nema oduzet će se i ono što ima.” (Mt 25,28-29) Talenti koji bez rada ostaju mrtvi kapital ne smiju propasti već trebaju pripasti onomu koji je uložio najveći trud i polučio najbolje rezultate.

8. KARIZME KAO DUHOVNI DAROVI PREMA LJUBAVI KAO SVEZI SAVRŠENSTVA

U 12. poglavlju Prve poslanice Korinćanima, Pavao govori o karizmama. Na-

ravno, misli se na karizme kao darove Duha (Περὶ δε τῶν πνευματικῶν). U ishodištu svih darova, službi i njihovom djelovanju je Duh, Gospodin i Bog koji kao isti djeluje u svima na različite načine. No, sve karizme su korisne za dobro cijelog organizma (ovdje se misli na Crkvu), nema bezvrijednih i suvišnih karizmi. Čak štoviše, neke karizme koje se čine manje korisnima mogu zapravo biti puno potrebnije od onih koje su u trendu, koje privlače veću pozornost i glamur. Bog je, kaže Pavao, okružio većom čašću one darove koji izgledaju slabije, a posljednjem daru dao je izobilnu čast kako ne bi došlo do razdora u tijelu, organizmu ili organizaciji. Pavao uspoređuje karizme s dijelovima tijela čime želi naglasiti da se karizme prvotno moraju koristiti za dobro cijelog tijela jer bilo koji pojedini organ bez cjeline jest mrtav. Tek iz dobra cjeline može se postići partikularno dobro. Stoga vlastite karizme čovjek mora koristiti najprije za dobro svih kako bi i njemu samome bile na dobro jer egoizam, sebičnost, gledanje prvo vlastitih interesa, vodi u razaranje organizma ili društva. Uspješna Dubrovačka republika svoj je uspjeh gradila na natpisu koji stoji na ulazu u Knežev dvor, *Obliti privatorum publica curate* (Zaboravite privatno i brinite se za javno), a američki predsjednik Kennedy kaže: „Amerikanci, moji sugrađani, nemojte pitati što vaša zemlja može učiniti za vas. Pitajte se što vi možete učiniti za svoju zemlju!”

No, gdje naći snagu za takvo djelovanje koje je protivno našem duboko ukorijenjenom egoizmu? Sv. Pavao nam daje odgovor na to pitanje u 13. poglavlju spomenute Poslanice koje govori o ljubavi kao najvećem daru, karizmi koja je sveza savršenstva. Ta karizma sve druge karizme savršeno povezuje u jedno i svaki dar dovodi do njegova savršenog ispunjenja. Znanje svih jezika, ljudskih i anđeoskih bez tog dara ljubavi (koja nije ni *eros* ni *filia*, nego *agape* - ljubav koja ne traži uzvrat) bilo bi kao mjed što ječi ili cimbal što zveči. Čak i kad bi sebe predao i u smrt, ali bez takve ljubavi, ništa ne bi koristilo. Sve će uminuti, svi darovi će nestati, samo ljubav kao najveći dar ostaje vječno. Prelazi i preko granice groba.

9. TROJSTVENI BOG KAO ZAJEDNICA LJUBAVI I DARIVANJA

Iz svega je vidljivo da je darovanost i sebedarje “genetski kod” ljudskog bića i njegove egzistencije. Pitamo se, koji je prazvor toga “koda”? Kršćanska teologija odgovor nalazi u objavi Isusa Krista koji nam jednog i jedinoga Boga predstavlja kao zajednicu ljubavi triju božanskih osoba, Oca, Sina i Duha Svetoga. U immanentnom Trojstvu vječno rađanje Sina od Oca znači njegovo potpuno darivanje

Sinu, a Sinovljevo potpuno podlaganje i poslušnost Ocu označava potpuni uzvrat na Očevo sebedarje Sinu. Zajedništvo, ljubav i dar Oca i Sina jest treća božanska osoba, Duh Sveti. Unutarbožanski život Trojice obilježen je potpunim darivanjem i ljubavlju bez ikakvog egoizma odnosno zadržavanja za sebe bilo čega svojega. Biti "svoj" može se samo potpunim darivanjem drugome.

Promatrajući posvemašnje darivanje unutar ekonomijskog Trojstva, vidimo da je ono obilježeno žrtvom, trpljenjem i na kraju samom Isusovom smrću na križu. Isus je poslušan Ocu sve do smrti, kaže Pismo (usp. Fil 2,8). Zbog iskonski ranjene ljudske naravi egoizmom i nespremnošću na služenje (*non serviam*), darivanje u našoj zemaljskog egzistenciji nosi sa sobom osjećaj gubitka, "ako darujem gubim". Istovremeno znamo da se ništa ne može postići bez žrtvovanja-darivanja sebe, svoga vremena, svojih darova. Onaj tko hoće život svoj spasiti (zadržati za sebe) izgubit će ga, a onaj koji ga žrtvuje poradi mene spasit će se (usp. Mt, 16,25). Ako pšenično zrno pavši u zemlju ne umre, potpuno se ne daruje, ne donosi ploda (usp. Iv 12,24). Potpuno darivanje kao umiranje sebi je zakon života. Žrtvovanje sebe radi drugih potpuno je imanje i ostvarenje osobe.

10. DAR VJERE ZA DARIVANJE

Čovjek, stvoren na sliku Božju, posjeduje slobodu, koja se temelji na njegovom dostojanstvu (GS 17). „Bog je htio čovjeka prepustiti u ‘ruke njegove vlastite odluke’ (Sir 15, 14), tako da sam od sebe traži svog Stvoritelja i da slobodno prijanjajući uza nj dođe do potpunog i blaženog savršenstva.” (GS 17) Stoga, Bog čovjeka ne ograničava na vjerovanje koje bi bilo *mehaničko*, ili prisilno, već daruje slobodu biranja između dobra i zla (KKC 1732). Takva sloboda otvara pojedincu mogućnost biranja apsolutnog dobra, okretanja prema Onome koji ga je stvorio sebedarjem. Međutim, čin vjere bit će potpun tek tada kada nije pritisnut niti vanjskim ni unutarnjim čimbenicima, već onda kad je svjestan i dragovoljan (DH 10). Ta dragovoljnost kojom čovjek svim srcem predaje svoje biće Bogu Stvoritelju jest sebedarje. Naime, čovjek bez sumnje i potpuno daruje sebe i vjeruje da Bog jest, i vjeruje Bogu (Fisichella 2009: 326).

Stoga, Bog sebedarjem; koje započinje činom stvaranja, a svoj vrhunac ima u osobi Isusa Krista i njegovoj muc, smrti i uskrsnuću; upućuje čovjeku poziv. Vjera, kao apsolutno predanje jest čovjekov odgovor Bogu na upućeni poziv (KKC 166).

No, „kanal“ komunikacije Boga i čovjeka poremećen je grijehom, koji je nastao krivim izborom - za zlo. Sloboda, kao dar, sa sobom nosi i odgovornost za djela i postupke. *Imati slobodu birati*, pretpostavlja *znati* koji i kakav čin slobodu pretvara u zarobljenost, a sam dar slobode izvrgava zloupotrebi (KKC 1733; 1734; 1739). *Oštećeni* grijehom, trebamo pomoć, koja se javlja kao Božje Milosrđe, djelovanje Duha Svetog (DV 5), „koji srce treba pokrenuti i obratiti ga k Bogu“ (DV 5) i zato vjeru nazivamo Božjim darom „a njezin čin je djelo koje spada na spasenje, kojim čovjek iskazuje slobodnu poslušnost samome Bogu, pristajući i surađujući s njegovom milošću.“ (Denzinger i Hünermann 2002: 3010)

Dar vjere je „već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo“ (Heb 11,1), ali sa sobom donosi i odgovornost svjedočenja. Takvo svjedočenje nije ništa drugo već *darivanje* primljenog dara vjere, koja treba „očitovati svoju plodnost time što prožimlje sav život vjernikâ, pa i profani, te što ih pokreće na pravednost i ljubav, posebno prema onima koji su u oskudici“ (GS 21). Odgovornost svjedočanstva proizlazi iz toga što nitko ne prima vjeru sam od sebe, već se ona prenosi darivanjem. „Ja ne mogu vjerovati, ako nisam podržan vjerom drugih, a svojom vjerom pridonosim da se podupre vjera drugih.“ (KKC 166) Opet, takvo darivanje u sebi nužno sadrži sebedarje; čovjek - u kojeg je Bog udahnuo samog sebe – i koji dragovoljnim odgovorom na Božji poziv predaje cijelog sebe Stvoritelju, zaista već posjeduje ono čemu se nada. Da bi taj isti dar poklonio, daruje s njime i dio sebe; onaj plamen vjere koji svjedočenjem pali u srcu drugog čovjeka, i nastavlja neprekinuti lanac prenošenja dara vjere koju mu je Gospodin darovao.

ZAKLJUČAK

Zaključno se može reći da je ljudski život dar koji svoj smisao nalazi ne u sebičnom življenju nego u potpunom darivanju, a svaka ljudska nadprosječna sposobnost treba se realizirati radi drugoga, radi cjeline, radi društva, samo onda pojedinac u tom daru može naći svoje ispunjenje, sreću i smisao. Dar nikad ne obvezuje daroprimca na protuuslugu, ali uvijek nosi sa sobom odgovornost služnje tim istim darom. Promatrajući darovitost u kontekstu života kao dara, gdje je Bog onaj koji daruje, a čovjek koji prima dar, možemo zaključiti sljedeće: Dariva-telj ima nakanu, koja je svrha, smisao i razlog našeg postojanja – Boga upoznati, ljubiti, služiti Mu na ovom svijetu, a na drugom sretno s Njim živjeti. Takav dar,

koji nadilazi sva profana poimanja darivanja zauzvrat ne traži ništa više od toga nego da ga realiziramo u skladu s nakanom Darivatelja. Svako promišljanje koje bi naglasak stavljalo samo na dar ili samo na daroprimca bilo bi krivo, jer bi nas vodilo stranputicom prema hedonizmu, egoizmu i sebezljublju. Život kao dar, jedinstven i neponovljiv, poziva na ispunjenje nakane dara, na radosno i svjesno sebedarje.

Darovitost, primljena ničim zasluženom, nema svrhu sama za sebe. Promatrajući ju kroz primjer talenata iz Lukinog evanđelja, bilo bi protivno njenoj svrsi na bilo koji način ju negirati, skrivati, *zakopati*, ostaviti neiskorištenom i besplodnom. Kako smo prethodno utvrdili da se darovitost treba realizirati radi drugoga, možemo ju promatrati kao svojevrсни *okidač* koji bi bio potreban da bi se ona realizirala u ostalima, i tako prešla iz potencije u akt. Na taj način bismo, savjesno i svjesno ispunjavajući svrhu dara kojeg smo primili prvim sebedarjem – Stvaranjem – svoje darove i talente umnažali u savršenom skladu sa svojim sposobnostima i posebnostima, i bili oni koji bi iskapali i budili tuđe, zakopane i usnule.

BIBLIOGRAFIJA

1. *Autorska knjiga*

Sungenis, Robert. A. 2009. *The Book of Genesis: Chapters 1 – 11*, State Line, PA: Catholic Apologetics International Publishing, Inc.

2. *Rad u časopisu*

Adžić, Dalibor. 2011. Darovitost i rad s darovitim učenicima: Kako teoriju prenijeti u praksu, *Život i škola*, 57 (2011.) 1, 171 – 184.

Tomić, Celestin. 1975. Uskrsnuće tijela - život vječni, *Obnovljeni život*, 30 (1975.) 2, 156 – 163.

Velčić, Bruna. 2012. Čovjek – slika Božja i njegova moralna odgovornost, *Bogoslovska smotra*, 82 (2012.) 3, 533 – 555.

3. *Autorizirana natuknica u enciklopediji*

Fisichella, Rino. 2009. Fides qua/Fides quae. U: *Enciklopedijski teološki rječnik*, Svezak XXIX, (326) Zagreb: Kršćanska sadašnjost

4. *Dokumenti crkvenog učiteljstva*

DF. *Dei Filius*. 2002. U: Denzinger, Heinrich; Hünermann, Peter, Zbirka sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu: Prvi vatikanski sabor, *Dei Filius*. Dogmatska konstitucija o katoličkoj vjeri, Đakovo: Karitativni fond UPT.

DH. *Dignitatis humanae*. 2008. U: Dokumenti, Drugi vatikanski sabor, Digni-

- tatis humanae: Deklaracija o slobodi vjerovanja, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- DV. *Dei verbum*. 2008. U: Dokumenti, Drugi vatikanski sabor, *Dei verbum*: Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- DV. *Donum vitae*. 2012. U: Zbor za nauk vjere, Naputak o poštivanju ljudskog života u nastanku i o dostojanstvu rađanja: *Donum vitae* - Dar života, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- GS. *Gaudium et spes*. 2008. U: Dokumenti, Drugi vatikanski sabor, *Gaudium et spes*: Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- KKC. *Katekizam Katoličke Crkve*. 2016. U: *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

5. Papini dokumenti i djela

- FC. *Familiaris consortio*. 1981. U: Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica o zadacima kršćanske obitelji u suvremenom svijetu *Familiaris consortio* - Obiteljska zajednica. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

GIFTEDNESS AND GIFT OF LIFE

Abstract

The absolute prerequisite of every talent is life itself. The question is how to understand the human life and its origin and the consequences of such an understanding of human life on the reality of talent, its acceptance and realization.

The emergence of life can be generally understood in three ways: 1) as a result of a random evolutionary process without any goal and purpose, 2) as a result of its own self-creation (sui generis) and 3) as a result of the intention of an intelligent being which out of the abundance of his life by love gives himself to his creature so that it can attain full, meaningful and happy life. The second possibility we must reject as unrealistic, and the third one we select as the one that provides the best implementation of certain above-average abilities.

Jesus' parable of the talents imposes an obligation to the bestowed ones to fully utilize their talents to the size of the gift received. Bury the talent on the country does not show respect to the giver and does not achieve full potential of the bestowed. Paul's speech on the charisma reveals the meaning of the gift as a service to the good of others and the

community as a whole, not only personal realization. If the man is of himself or if he is a product of chance he has no responsibility for his talents, no obligations, no duties because he can do whatever he wishes with his talents even to their destruction. Life as a gift and the realization of life through giving has its fundamental basis in God who is Trinitarian relationship of love, giving and communion. (caritas, donum et communio).

Keywords: *life, talent, charisma, responsibility, realization, Jesus*